

УДК 159.923.2

DOI <https://doi.org/10.32689/maup.psych.2022.1.13>**Марія ШИНКАР**

аспірантка, Інститут права, психології та інноваційної освіти  
Національного університету «Львівська політехніка»,  
вул. Степана Бандери, 12, Львів, Україна, 79000  
ORCID: 0000-0002-9508-7860

**Mariia SHYNKAR**

Postgraduate Student, Institute of Law, Psychology and Innovative Education  
of the National University Lviv Polytechnic,  
12 Stepan Bandera, Lviv, Ukraine, 79000  
ORCID: 0000-0002-9508-7860

## ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ ТА КОМУНІКАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В СУЧАСНОМУ МЕДІАСЕРЕДОВИЩІ

## FEATURES OF SOCIO-PSYCHOLOGICAL ADAPTATION AND COMMUNICATION OF STUDENT YOUTH IN THE MODERN MEDIA ENVIRONMENT

*У статті розглянуто особливості соціально-психологічної адаптації та комунікації студентської молоді в сучасному медіасередовищі. Визначено, що протягом навчання у ЗВО в студентів закладаються основи професіоналізму, формується потреба й готовність до безперервної самоосвіти тощо. Значною мірою це визначається успішністю адаптаційних та комунікаційних процесів, які слід враховувати в освітньому процесі. Таким чином, метою нашого дослідження є визначення особливостей соціально-психологічної адаптації та комунікації студентської молоді в сучасному медіасередовищі.*

*Методологічну основу статті становлять загальні психологічні положення про сутність і розвиток особистості в процесі життєдіяльності, теоретичні положення про сутність і закономірності психічного розвитку особистості, її соціально-психологічної адаптації та комунікації в сучасному медіасередовищі, принцип системного підходу, який набув значного поширення в сучасних наукових розробках.*

*Наукова новизна дослідження полягає у визначенні особливостей соціально-психологічної адаптації та комунікації студентської молоді в сучасному медіасередовищі; розробці заходів, здатних прискорити входження студентів першокурсників до колективу; зведенні до мінімуму наслідків дезадаптації студентської молоді в сучасному медіасередовищі.*

*Висновки. Отже, соціально-психологічну адаптацію можна визначити як процес оптимальної відповідності особистості та професійного й освітнього середовища. У випадку адаптації студентів до умов закладів вищої освіти ці дві сторони будуть такими: адаптація до умов освітнього процесу і соціально-психологічна адаптація у навчальній групі. До переліку основних соціально-психологічних чинників, що впливають на процес адаптації студентів можна віднести чинники нового навчального середовища, нового соціально-психологічного середовища, нового інформаційно-когнітивного простору та чинник професійного середовища. Зазначені чинники можуть здійснювати як позитивний, так і негативний вплив на процес адаптації студентської молоді. Це може залежати від психологічних особливостей особистості, пояснення якої припускає сукупність внутрішніх умов, що змінюються під дією зовнішніх впливів.*

*Ключові слова:* комунікативні інтернет-практики, медіасередовище, соціально-мережева залежність, соціально-психологічна адаптація, студентська молоддь.

*The article considers the features of socio-psychological adaptation and communication of student youth in the modern media environment. It is determined that during the study in ZVO students lay the foundations of professionalism, the need and readiness for continuous self-education is formed, etc. This is largely determined by the success of adaptation and communication processes that should be taken into account in the educational process. Thus, the aim of our study is to determine the features of socio-psychological adaptation and communication of student youth in the modern media environment.*

*The methodological basis of the article are general psychological provisions on the nature and development of personality in the process of life, theoretical provisions on the nature and patterns of mental development, personality, socio-psychological adaptation and communication in the modern media environment, the principle of systematic approach.*

*The scientific novelty of the study is to determine the features of socio-psychological adaptation and communication of student youth in the modern media environment; development of measures that can accelerate*

*the entry of freshmen into the team; minimized the consequences of maladaptation of student youth in the modern media environment.*

**Conclusions.** *Thus, socio-psychological adaptation can be defined as a process of optimal matching of personality and professional and educational environment. In the case of adaptation of students to the conditions of higher education institutions, these two sides will be as follows: adaptation to the conditions of the educational process and socio-psychological adaptation in the study group. The list of the main socio-psychological factors influencing the process of adaptation of students includes the factors of the new learning environment, the new socio-psychological environment, the new information and cognitive space and the factor of the professional environment. These factors can have both positive and negative effects on the process of adaptation of student youth. This may depend on the psychological characteristics of the individual, the explanation of which involves a set of internal conditions that change under the influence of external influences.*

**Key words:** *communicative Internet practices, media environment, social and network dependence, social and psychological adaptation, student youth.*

**Постановка проблеми в загальному вигляді.** Сучасна молодь формується під впливом багатьох зовнішніх чинників. Вона розвивається в середовищі своєї сім'ї, соціального і національного оточення, наслідуючи ті зразки поведінки, які допомагають їй соціальному самовизначенню.

Соціальна адаптація до освітньої діяльності є найважливішою складовою процесу соціальної адаптації молоді до умов дійсності, яка змінюється. Психологічний аспект цього явища відображає хід пристосування особистості до існування в соціумі, відповідно з потребами, мотивами та інтересами самої особистості. У зв'язку з цим, під соціально-психологічною адаптованістю розуміють стан оптимальної відповідності особистості та соціального оточення у процесі здійснення обраної діяльності.

Критерії адаптації виявляють ступінь активності в колективі, різнобічність її діяльності, значення для суспільства чи колективу, що адаптується. Отже, адаптація – це процес вироблення певного режиму функціонування особистості, тобто бачення її в конкретних умовах місця і часу в такому стані, коли всі духовні і фізичні сили спрямовані і витрачаються тільки на виконання основних завдань, у нашому випадку – на навчання і виховання.

Специфіка процесу адаптації студентів у ЗВО визначається насамперед характером їхньої діяльності і зміною умов життєдіяльності студентів у зв'язку зі вступом до освітнього закладу.

Соціально-психологічна адаптація першокурсників має специфічні особливості й обумовлена пристосуванням студентів до умов вищої школи, у процесі якого у студентів формуються взаємні відносини, покликання до обраної професії, колективний і особистий режим праці і побуту. Тому з проблемою адаптації студентів пов'язано багато проблем вищої школи, і від успішного її вирішення залежать результати роботи професорсько-викладацького колективу по збереження контингенту, підвищення якості знань і активності студентів.

Однак процес адаптації новачків у студентському колективі, соціально-психологічна структура труднощів періоду адаптації вивчалися недостатньо дотепер. Лише за останні роки проблема адаптації студентської молоді до нового колективу стала предметом спеціальних досліджень. Актуальність цієї проблеми очевидна.

Психологічний аспект адаптації першокурсників складається з зруйнування роками вироблених установок, навичок, звичок, ціннісних орієнтацій вихованців середньої школи і виробничих колективів, втрати роками закріплених взаємин з колективом. Зі вступом до ЗВО юнаки і дівчата потрапляють у нові, незвичні для них умови, що неминуче спричиняє ламання динамічного стереотипу і пов'язані з нею емоційні переживання.

Нерідко соціально-психологічна дезадаптація породжує втрату сформованих позитивних установок і відносин студента-першокурсника. Важким наслідком дезадаптації є стан напруженості і сторожкості новачків, зниження їхньої активності у навчанні, зниження інтересу до громадської роботи, погіршення поведінки, невдачі на першій сесії, а в ряді випадків – втрата віри у свої можливості, розчарування у життєвих планах.

Зі сказаного випливає, що проблема адаптації першокурсників вимагає як спеціального теоретичного вивчення цього процесу, так і експериментальної перевірки системи навчально-виховних заходів, здатної прискорити входження студентів-першокурсників до колективу, звести до мінімуму наслідку дезадаптації.

Адаптація до умов навчання у ЗВО пов'язана, перш за все, з різкою зміною соціального стану особистості. Важливу роль у цьому процесі відіграє період переходу від шкільного навчання до студентського.

Як відомо, час навчання у закладах вищої освіти збігається з першим періодом зрілості, тому характеризується складністю становлення у молоді особистісних рис. У цьому віці підвищується значущість таких феноменів,

як життєві цілі, спосіб життя, зобов'язання, кохання, вірність тощо. Спостерігається зміцнення свідомих мотивів поведінки, зміцнюються такі якості, як цілеспрямованість, самостійність, ініціативність, рішучість. Важливу роль у процесі адаптації відіграє період переходу від шкільного навчання до студентського. У цей період відбувається різка зміна соціального стану. На початку навчання студенти стикаються з низкою труднощів: завищені вимоги до розумової працездатності; різноманітність інформації, яку необхідно засвоїти; високий рівень відповідальності; стресові ситуації, пов'язані зі складанням заліків, іспитів; порушення режиму дня; дефіцит часу. Діапазон наслідків, які ми можемо спостерігати в результаті дії цих стресогенних чинників, різноманітний – від порушення психічної та соціальної адаптації до формування невротичних розладів.

Успішність процесу адаптації залежить від психологічних властивостей особистості, рівня її розвитку, що визначається оптимальним рівнем особистісної регуляції діяльності та поведінки. Сформованість операційних механізмів для здійснення певної стратегії освітньої діяльності впливає на успішну адаптацію до умов навчання. Критеріями адаптованості слід вважати інтеграцію особистості, визначення власного місця в соціальній і професійній структурі, загальний рівень здоров'я, здатність розвиватися відповідно до власного потенціалу життєдіяльності та суб'єктивного почуття самоповаги [5].

Важливою особливістю зарахування до ЗВО є врахування даних лише щодо рівня успішності навчання абітурієнта. Поза увагою залишається інформація щодо особливостей особистості абітурієнта, його інтересів, мотивів вступу до ЗВО, вибору спеціальності. Знання індивідуальних особливостей студента, на підставі яких будується система залучення його до нових видів діяльності та нового кола спілкування, дають можливість зробити процес адаптації психологічно комфортним.

Слід зауважити, що особливістю адаптації студента до освітнього закладу є її відповідність нормам і правилам закладу. До того ж кожен новачок по-своєму виявляє власну позицію, погоджуючись з усталеними принципами в колективі, або намагаючись нав'язати свою думку. З появою власних уявлень кожна людина починає формувати вимоги з приводу поліпшення умов навчання. Поступово вибудовуються стосунки між колективом та викладачами.

Важливе місце в адаптації студентської молоді в умовах ЗВО є комунікативна сфера.

У процесі входження студентів у нову спеціальність, у групі першокурсників створюється не лише система взаємостосунків, але й мікрогрупи, які впливають на особливості розвитку всієї групи. Тому кожен має можливість брати участь у встановленні правил і норм поведінки, формуванні характеристики певної групи. Саме можливість брати участь у цьому процесі визначили як одну із провідних проблем. Окрім цього, для деяких студентів виявилось складно проявляти себе, як члена колективу, завойовувати авторитет і повагу одногрупників. Виникають складнощі в пошуці односторонніх серед членів своєї групи, умінні встановлювати та розвивати позитивні підтримуючі взаємостосунки, надавати й отримувати емоційну підтримку.

У XXI столітті соціально-психологічна адаптація сучасної студентської молоді проходить, безперечно, в умовах медіасередовища. Сучасне медіасередовище є середовищем спілкування, міжособистісних стосунків, місцем самореалізації особистості та розгортання різного роду комунікативних інтеракцій. Інтернет-сервіси надають широкий спектр додаткових можливостей та постають як нове, специфічне доповнення до реальної людської життєдіяльності.

Як стверджують науковці [12] на початку XXI ст. традиційні соціальні інститути (сім'я, навчально-виховні заклади, молодіжні організації тощо) істотно послабили свій вплив на соціалізацію підлітків, а їх функції поступово перейшли до ЗМІ. Виховна система «соціум – особистість» змінилася за своєю структурою, змістом і набула вигляду «соціум – ЗМІ – особистість», що дає підстави соціалізацію підлітків розглядати як формування соціальної поведінки під впливом соціалізувальних факторів.

Проблема соціально-психологічної адаптації студентської молоді у ЗВО особливо актуальна нині у зв'язку з високим рівнем міграції населення, внаслідок якої, наприклад, в українських вишах здобуває освіту молодь з різних країн світу, для таких студентів новими є характер спілкування та культура відносин. Випускники сільських шкіл, що звикли до іншого, ніж у місті, укладу життя також відчують труднощі в адаптації до нового для себе середовища та до умов навчання у ЗВО. У цій же ситуації опиняється молодь, яка ще у школі відчувала труднощі під час навчання і вступила до ЗВО за контрактом. Проблеми адаптації можуть обумовлюватися і індивідуальнотипологічними особливостями студентів.

Все це ставить перед науковою спільнотою проблему дослідження та підвищення

адаптованості різних категорій студентів. У зв'язку з цим актуальною стає своєчасна діагностика студентів із труднощами в адаптації, що дозволить своєчасно почати надавати їм адресну психолого-педагогічну допомогу та підтримку.

Тому, проблема соціально-психологічної адаптації як одного з чинників асертивної поведінки студентської молоді в умовах сучасного медіасередовища потребує детального розгляду.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Проведений аналіз проблеми соціально-психологічної адаптації та комунікації студентської молоді в сучасному медіасередовищі дав можливість виокремити декілька напрямів досліджень, а саме: узагальнення досвіду роботи колективів з проблеми адаптації до нових умов навчальної діяльності (Б. Брудний, Л. Вяткін, Н. Ісаєва, В. Казміренко, Л. Космогорова, Т. Леонтєва, В. Слободчиков, Т. Шишигіна, Ж. Філіпова та ін.); труднощі початкового етапу навчання та чинників, що впливають на адаптивний процес (А. Андрєєва, С. Гапонова, Л. Гаценко, Ю. Кустов, А. Леонтєв, А. Рувинський, Р. Шевченко); вивчення адаптації студентів на початкових етапах навчання у ЗВО (Т. Алексеєва, Ю. Бохонкова, Н. Герасимова, В. Демченко, О. Кузнєцова, Л. Литвинова, В. Скрипник, І. Соколова). Науковці визначають адаптацію як процес опановування професійною діяльністю з найменшими затратами часу і сил, налаштованість на виконання професійних обов'язків, чутливість до колективних цілей, здатність до входження в систему професійних, соціальних і міжособистісних взаємин.

На взаємодію з віртуальним навколишнім середовищем, пристосування його до свого життя та потреб вказують вітчизняні дослідники Б. Лазоренко, Т. Ларіна, В. Посохова, Т. Титаренко.

Різні аспекти соціально-психологічної адаптації та комунікації студентської молоді в сучасному медіасередовищі прослідковуються у працях О. Барішполець, В. Бурувого, Е. Губенко, А. Жичкіної, О. Лещинської, Л. Найдьонової, О. Петрунько, О. Посохової, Х. Турецької, В. Фатурової, М. Яворського та ін.

На вплив організаційної культури ЗВО на соціально-психологічну адаптацію та комунікацію студентської молоді вказують М. Варій, О. Лещинська, Ю. Терлецька.

**Формулювання мети статті (постановка завдання).** Метою нашого дослідження є визначення особливостей соціально-психологічної адаптації та комунікації студентської молоді в сучасному медіасередовищі.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Основні тенденції розвитку сучасного суспільства визначаються еволюцією інформаційно-комунікативних технологій, впровадження яких призводить до виникнення нових соціальних феноменів та суттєвої зміни соціальної реальності. Така реальність визначається комунікативним характером та появою нової форми комунікації – електронної. Стає очевидним, що одним з найпопулярніших інструментів взаємодії індивідів та розгортання за їх допомогою комунікативних інтеракцій, є нові інформаційно-технічні засоби, а саме Інтернет, комп'ютери, планшети, мобільні телефони та різноманітні гаджети. Саме тому сучасне суспільство називають інформаційним, комп'ютерним, мережевим, а комунікацію все більше вивчають у поєднанні з технічними засобами, а саме мережну комунікацію, інтернет-комунікацію.

Завдяки глобальній мережі Інтернет стало можливим розгортання соціальних практик, зокрема, комунікативних, незалежно від місця проживання, місцезнаходження, національної приналежності, статі, віку, способу життя тощо. Ці практики допомагають зрозуміти та охарактеризувати діяльність та повсякденне життя сучасної особистості, її світогляд, цінності, взаємодію з навколишнім середовищем і самою собою.

Сьогодні розгортання комунікативних інтернет-практик, яке стало можливим завдяки появі та розвитку всесвітньої мережі Інтернет, окрім великого спектру можливостей та свобод, що відкриваються користувачам мережного простору, має також і суттєві негативні наслідки, такі як порушення етичних та моральних норм, агресивні форми комунікації, конфліктність, надмірна захопленість молоддю соціальними мережами та залежність від них. Це потребує пошуку шляхів профілактики залежності молодих людей від соціальних мереж та конструктивної організації ними комунікативного простору у віртуальному світі.

Слушно зауважує О.В. Петрунько, що «з появою електронних мас-медіа людство, зокрема й молоде покоління, змушене перебувати в особливих умовах існування – в медіасередовищі, що означає розвиток і функціонування людської спільноти, по-перше, у світі (у сфері впливу) віртуальних образів (уявної, альтернативної реальності), по-друге – в умовах, коли фактично ігноруються відмінності між дорослими глядачами і дитячою медіа-аудиторією, по-третє – на тлі (у сфері впливу) постійно підвищеної агресії. І все це досить обмежено залежить від особистого вибору

глядачів. Отже, виникає і дедалі міцнішає цілком природне припущення, що поява такого потужного соціалізаційного чинника, яким є сучасні мас-медіа, не може не позначитися на соціалізації прийдешніх медіа-поколінь. Внаслідок цього актуальним і своєчасним є привернення уваги наукової громадськості до проблематики соціалізації дітей і молоді в сучасному медіасередовищі і передусім впливу його на перебіг і якість соціалізаційного процесу» [14].

На сучасному етапі суспільного розвитку за допомогою Інтернету та соціальних мереж, що стали звичною та невід'ємною частиною повсякденного життя суспільства, мільйони людей, в тому числі й студентська молодь щодня без зайвих зусиль мають змогу підтримувати вже існуючі соціальні зв'язки або займатися пошуком та розвитком нових. Кіберпростір певною мірою є продовженням реального життя, доповненого новими функціями, додатковими сервісами, доступними, швидкими, простими та зручними у використанні. Можливості віртуальної комунікації в таких умовах є практично безмежними.

На взаємодію з віртуальним навколишнім середовищем, пристосування його до свого життя та потреб вказують вітчизняні дослідники Б. П. Лазоренко, Т. О. Ларіна, В. В. Посохова, Т. М. Титаренко. Зміна соціальної ситуації, поява нових можливостей для навчання, роботи, самореалізації та самовираження змінює поведінку сучасної людини. Вона постійно знаходиться у ситуації вибору між новим та звичним, між незнайомим та знайомим, відомим та невідомим, весь час ризикуючи власною безпекою. Поява нових технологій викликає сумніви та недовіру, адже ніхто не може передбачити майбутні наслідки їх використання на напрям розвитку суспільства. Важливого значення набуває побудова свого життєвого простору та майбутнього в умовах безпечної комунікації, довіри до свого реального та віртуального оточення, впевненості в своїй захищеності, мінімізації їх шкідливого впливу на своє життя [7; 8; 10; 16; 20].

Практики постають як сукупність реальних повторюваних і свідомих дій та навичок, що відображають характер буття суспільства у певному культурному середовищі, яким є також соціальні мережі. Вони характеризуються відкритістю, безперервним розвитком, великим різноманіттям, тісним зв'язком з життям людини. Т. М. Титаренко виокремлює три структурні компоненти практик життєконструювання [18]:

*«Відкритість особистості».* Відкритий, вільний взаємообмін енергією та інформа-

цією з навколишнім середовищем задля власного розвитку та культурного збагачення.

*«Комунікативний простір особистості».* Це простір «значущих стосунків», взаємодія особистості з оточуючим середовищем, соціумом, який характеризується як динамічністю, так і відносно стабільним характером, оскільки є повсякденним, передбачуваним та стабільним.

*«Конфігурація реальностей».* Звільнення від соціальних стереотипів щодо зовнішнього вигляду, спілкування, особистісних проявів особистості відносно до її віку, досягнення певної вікової свободи, більш конструктивного ставлення до життєвого шляху, власної історії, досвіду.

Таким чином, *комунікативні інтернет-практики* являють собою сукупність спеціальних знань та навичок, необхідних для здійснення звичної комунікації за допомогою новітніх інформаційно-технічних технологій. Комунікативні практики в соціальних мережах все більше доповнюють реальні, що дозволяє сучасній людині оперативно та без зайвих зусиль вирішувати різноманітні задачі та задовольняти свої потреби. Вони характеризуються такими особливостями, як інструментальність, колективність, звичність, фоновий та рутинний характер, а також відкритість, велике різноманіття, безперервний розвиток [1; 4; 6; 18;].

У віртуальному просторі комунікація постає як відтворення, продовження соціальної реальності, що розширює простір самореалізації, діяльності, творчості, відпочинку тощо. З розвитком соціальних мереж спектр комунікативних інтернет-практик також розширюється, наповнюється новим змістом.

Соціальні мережі та похідні від них сервіси як середовище комунікації мають цілий ряд додаткових переваг та можливостей у порівнянні з іншими сервісами спілкування. Вони дають можливість знайти своє місце в Інтернеті, обрати своє оточення та побудувати взаємодію з ним згідно з власним баченням, бажанням та можливостями, без зайвих матеріальних та часових витрат. Серед психологічних особливостей розгортання мережових комунікативних практик виділяють наступні [2; 11; 17; 20; 21]:

*Підвищена вербальна активність,* викликана неможливістю спілкуватись мовчки, а також зниженням рівня комунікативних бар'єрів, зумовлених статтю, віком, статусом, зовнішністю. Цьому сприяє також відсутність чітких правил комунікації, що виражається у можливості встановлювати та розривати контакти у будь-який момент.

*Анонімність.* Користувачі можуть користуватися власним ім'ям, соціальним статусом тощо, а можуть вигадати їх, що зумовлює відсутність достовірних даних про співрозмовника. Відсутність безпосередньо слухового та зорового контакту дає змогу користувачам почувати себе більш вільними та розкутими під час мережевої взаємодії, уникнути упередженого ставлення.

*Розірваність, швидкість, мозаїчність комунікації.* Учасники мережевої взаємодії беруть участь у швидкій, поверхневій комунікації, комунікативні акти короткі, але кількість їх може бути дуже велика. Іноді важко зрозуміти суть повідомлення, про що саме пише віртуальний співрозмовник, або чому він затримує відповідь. Однак можливість відстроченої відповіді дає змогу краще зосередитись, продумати своєповідомлення.

*Специфічний етикет спілкування,* що виражається у використанні мови, характерної для кіберкультури, яка вирізняє всю спільноту інтернет-комунікантів. Мережева мова (Netspeak) являє собою сленг, жаргон, аббревіатури, емотикони, які часто вживають користувачі.

*Емоційність спілкування.* Неможливість повноцінно виражати свої емоції у мережі може призводити до труднощів взаємного сприйняття. Намагаючись компенсувати цей недолік, користувачі можуть писати мультимедійні повідомлення зі спеціальними позначками, смайликами або картинками, що означають певні емоції, але це допомагає лише частково вирішити дану проблему.

*Відчуття постійного потоку інформації,* що характеризується відчуттям зануреності у діяльність, задоволенням, втратою відчуття часу, почуттям контролю над ситуацією.

Під зростаючим впливом інформації трансформації зазнає як комунікація, так і сама людина. Інформатизація та технологізація суспільства мають суттєвий вплив на формування нового, інформаційного світогляду та світосприйняття, що веде до появи глобального інформаційного суспільства з притаманною йому новою картиною світу. В основі цього суспільства мережевий принцип організації, який об'єднує і спілкування, і економіку, і обмін інформацією [3; 9; 13; 16].

Е. Тоффлер, зокрема, зазначав на змінах певних рис характеру, наслідком чого є поява нового соціального характеру, тієї частини структури характеру, яка найчастіше зустрічається у більшості членів суспільства:

«Завтра індивіди будуть набагато сильніше відрізнятися один від одного. Багато з них будуть дорослішати раніше, раніше брати на

себе відповідальність, краще адаптуватися та проявляти більше індивідуальності. Вони будуть більш схильні, ніж наші батьки, ставити під сумнів авторитети. Вони будуть прагнути рівноваги в житті – рівноваги між роботою та розвагами, між виробництвом та споживанням, між розумовою та фізичною працею. Ми будемо створювати просту та горду расу, що заслуговує назви людської» [19].

Отже, соціальні інтернет-мережі являють собою автоматизоване соціальне середовище, основним призначенням якого є спілкування та розширення соціальних контактів. Мережеві комунікативні практики є відкритими, динамічними, оскільки розгортаються в умовах постійного потоку інформації. Технічна доступність, можливість більш вільного вираження власних думок та поглядів, відчуття безпеки та довіри в умовах спільного комунікативного простору, відсутність чітко регламентованої поведінки, бажання близькості, емоційного та щирого спілкування створюють сприятливі умови для встановлення та підтримання соціальних контактів.

Комунікація в соціальних мережах надає користувачам можливість самостійного конструювання власного віртуального простору, оточення, пізнання себе, творчого самовираження, добровільної взаємодії з іншими на основі власних бажань та можливостей, що дозволяє їм почуватися більш вільно, розкуто, впевнено у собі та своїх можливостях.

В даному контексті слід також наголосити на залежності студентської молоді від соціальних мереж.

*Основними формами прояву соціально-мережевої залежності* є поступова втрата значущості спілкування та взаємодії між людьми в реальному житті, занедбання зовнішнього вигляду, збайдужіння до навчання чи професійної діяльності тощо. Мережева залежність може стати причиною серйозних проблем у навчанні, особистому житті, родині, адже завжди легше сховатися від проблем у віртуальному світі, зокрема, з чужою фотографією та ім'ям, ніж витратити сили та час на живе спілкування, саморозвиток, досягнення реальних результатів у роботі чи навчанні.

Мережеві практики можуть бути корисним доповненням до реального життя, спростувати його, робити більш зручним та ефективним, а з іншого боку, навпаки, обмежувати ресурси, віддаляючи особистість у віртуальний світ. Такі характеристики комунікативних практик залежної особистості від соціальних мереж як підвищена агресія, відчуженість, захисний та компенсаторний характер можуть

сприяти деструктивним змінам комунікації в реальному житті та в цілому позначатися на психологічному благополуччі та якості життя особистості.

**Висновки.** Отже, соціально-психологічну адаптацію можна визначити як процес оптимальної відповідності особистості та професійного й освітнього середовища. У випадку адаптації студентів до умов закладів вищої освіти ці дві сторони будуть такими: адаптація до умов освітнього процесу і соціально-психологічна адаптація у навчальній групі. До переліку основних соціально-психологічних чинників, що впливають на процес адаптації студентів можна віднести чинники нового навчального середовища, нового соціально-психологічного середовища, нового інформаційно-когнітивного простору та чинник професійного середовища. Зазначені чинники можуть здійснювати як позитивний, так і негативний вплив на процес адаптації студентської молоді. Це може залежати від психологічних особливостей особистості, пояснення якої припускає сукупність внутрішніх умов, що змінюються під дією зовнішніх впливів.

Можна припустити, що надалі комунікативні практики у віртуальному середовищі будуть розвиватись, ускладнюватись, набувати нового змісту та специфіки. Разом з розвитком кіберпростору та комунікативних інтернет-практик явище залежності від соціальних мереж у різних аспектах (психологічному, соціальному та соціально-психологічному), а відповідно і практики адиктивної особистості будуть постійно змінюватись. Тому детальне вивчення особливостей конструювання мережної комунікації, зокрема, залежних користувачів, потребує підвище-

ної уваги з боку дослідників та актуалізує питання про комунікативно-психологічну безпеку особистості.

Інформаційний етап розвитку сучасного суспільства потребує нових підходів до забезпечення безпечної повсякденної життєдіяльності та захисту від шкідливого впливу віртуального комунікативного простору. Необхідною стає розробка нових методів психологічної допомоги, спрямованих на профілактику та подолання психологічної залежності від інтернет-мереж.

Своєчасне виявлення та подолання наслідків тривалого впливу кіберпростору, зокрема, агресії, яка проявляється через комунікативні практики та негативно впливає на взаємодію з іншими користувачами, контроль емоційного та фізичного стану, деструктивних проявів у поведінці молодих людей, підвищення рівня їхньої орієнтації в специфічних умовах кіберпростору та комунікативної компетентності сприятимуть більш ефективній комунікації молоді як в мережному просторі, так і поза ним.

Негативний вплив певних комунікативних практик у соціальних мережах на життя та психологічне благополуччя молоді є очевидним, однак за умови розвитку самоконтролю, раціонального користування, критичного мислення, превентивних заходів мережеві практики можуть бути корисним доповненням до їх реальної комунікації.

**Перспективним для подальших досліджень** є експериментальна перевірка системи освітньо-виховних заходів, здатної прискорити входження студентів першокурсників до колективу, звести до мінімуму наслідки дезадаптації студентської молоді в сучасному медасередовищі.

### Література:

1. Бевзенко Л. Д. Постнеклассические практики: возможность концептуализации в логике габитуальных и социокультурных трансформаций. Постнеклассические практики: опыт концептуализации : Коллективная монография. Под общ. ред. В. И. Аршинова и О. Н. Астафьевой. – С-Пб. : Изд. дом «Мирь», 2012. С. 229–248.
2. Губанов Д. А. Социальные сети. Модели информационного влияния, управления и противоборства. М. : Издательство физико-математической литературы, 2010. 228 с.
3. Кастельс М. Галактика Интернет: Размышления об Интернете, бизнесе и обществе . Екатеринбург : У-Фактория, 2004. 328 с.
4. Кизима В. В. Космология с позиций представления о бытии как о тотальности. Totallogy-XXI. Постнеклассичні дослідження. № 29, 2013. К. : ЦГО НАН України, С. 25–76.
5. Кокурн О. М. Оптимізація адаптаційних можливостей людини: психофізіологічний аспект забезпечення діяльності : монографія. Київ : Міленіум, 2004. 265 с.
6. Кочубей Н. В. Сеть как пространство постнеклассических практик. Постнеклассические практики: опыт концептуализации : Коллективная монография / Под общ. ред. В. И. Аршинова и О. Н. Астафьевой. СПб. : Изд. дом «Мирь», 2012. С. 447–458.
7. Лазоренко Б. П. Асоціальні практики життєконструювання проблемної молоді в інформаційному суспільстві. Наук. студ. із соц. та політ. психології : зб. статей НАПН України, Ін-т соц. та політ.

психології ; [ред. рада: М. М. Слюсаревський (голова), В. Г. Кремень, С. Д. Максименко та ін.]. К. : Міленіум, 2013. Вип. 33(36). 348 с. С. 307–315.

8. Ларіна Т. О. Практики мінімізації ризику в процесі життєконструювання. Наукові студії із соціальної та політичної психології. Вип. 31(34). К., 2012 С. 102–109.

9. Медіапсихологія: на перетині інформаційного та освітнього просторів: монографія. [О. Т. Бариш-полець, О. Л. Вознесенська, О. Є. Голубева, Г. В. Мироненко, Л. А. Найдюнова, Н. О. Обухова Н. І. Череповська] ; за наук. ред. Л. А. Найдюнової, Н. І. Череповської ; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. К. : Міленіум, 2014. 348 с.

10. Найдюнова Л. А. Рефлексивна психологія територіальних спільнот. К. : Міленіум, 2012. 280 с.

11. Онищенко О. С., Горючий В. М., Попик В. І. Соціальні мережі як чинник розвитку громадянського суспільства : [монографія]. НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. К., 2013. 220 с.

12. Петрунько О.В. Діти і медіа: соціалізація в агресивному медіасередовищі. Полтава : ТОВ НВП «Укрпромторгсервіс», 2010. 480 с.

13. Петрунько О. В. Молодь та інноваційні технології: перспективи і ризики взаємодії : Методичний посібник. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. 84 с.

14. Петрунько О.В. Соціалізація в умовах медіасередовища: актуальність проблеми. Режим доступу: <http://ap.uu.edu.ua/article/260>

15. Посохова В. В. Огляд практик спілкування в мережі Інтернет. Наукові студії із соціальної та політичної психології. Вип. 31(34). К., 2012. С. 93–102.

16. Семенов Н. Все о социальных сетях. Влияние на человека. Проблема социальных сетей [Електронний ресурс]. 2011. Режим доступу до ресурсу: <http://secl.com.ua/article-vse-o-socialnyh-setjah-vlijaniye-na-cheloveka.html>

17. Сергодеев В. А. Коммуникативные практики в сетевых интернет- сообществах [Електронний ресурс]. 2014. Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/kommunikativnye-praktiki-v-setevyh-internet-soobschestvah>

18. Титаренко Т. М. Особистісні практики конструювання життя: зміна фокусування . Педагогічна і психологічна наука в Україні : зб. наукових праць : в 5 т. Т. 2: Психологія, вікова фізіологія та дефектологія. К. : Педагогічна думка, 2012. С. 175–186.

19. Тоффлер Э. Третья волна [пер. на русский язык: А. Мирер, И. Москвина-Тарханова, В. Кулагина-Ярцева, Л. Бурмистрова, К. Бурмистров, Е. Комарова, А. Микиша, Е. Руднева, Н. Хмелик]. М., 2004. 784 с.

20. Фатурова В. М. Интернет-средовище як фактор психологічного розвитку комунікативного потенціалу особистості : дис. ... канд. Психол. Наук. К., 2004. 212 с.

21. Шахмартова О. М. Психологические аспекты общения в социальных сетях виртуальной реальности. Известия ППГУ им. В. Г. Белинского. 2011. № 24. С. 1002–1008.

22. Varii, M.Y., Leshchynska, O.A., Terletska, Y.M. Role of organisational culture of the university in formation of psychological readiness of students to assertive behaviour. Journal of Intellectual Disability – Diagnosis and Treatment, 2020, 8(3), pp. 497–504.

### References:

1. Bevzenko L. D. (2012). Post-classical practices: the possibility of conceptualization in the logic of habitual and socio-cultural transformations. Post-classical practices: the experience of conceptualization: A collective monograph. Under the common. ed. V.I. Arshinov and O.N. Astafyeva. – S-Pb. Publishing house. House of Peace, 2012. Pp. 229–248.

2. Gubanov D. A. (2010). Social networks. Models of information influence, management and confrontation. M. : Publishing House of Physical and Mathematical Literature, 2010. 228 p.

3. Castells M. (2004). The Internet Galaxy: Reflections on the Internet, Business and Society. Ekaterinburg: U-Faktoria, 2004. 328 p.

4. Kizima V. V. (2013). Cosmology from the standpoint of the idea of being as a totality. Totallogy-XXI. Post-classical research. № 29, 2013. К. : TsGO NAS Ukrainy, S. 25–76.

5. Kokun O.M. (2004). Optimization of human adaptive capabilities: psychophysiological aspect of ensuring activity: monograph. Kyiv : Millennium, 2004. 265 p.

6. Kochubey N. V. (2012). Network as a space of post-classical practices. Post-classical practices: the experience of conceptualization: Collective monograph / Under Society. ed. V.I Arshinov and O.N. Astafyeva. S-Pb. Publishing house. House of Peace, 2012. Pp. 447–458.

7. Lazorenko B.P. (2013). Antisocial practices of life-building of problem youth in the information society. Science. stud. from soc. and flight. of Psychology: Coll. articles of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Inst. and flight. psychology; [ed. Council: M.M. Slyusarevsky (chairman), V.G. Kremen, S.D. Maksimenko, etc.]. К. : Millennium, 2013. Issue. 33(36). 348 s. Pp. 307–315.

8. Larina T.O. (2012). Practices of risk minimization in the process of life construction. Scientific studies in social and political psychology. Vip. 31(34). К., 2012. pp. 102–109.



9. Media psychology: at the intersection of information and educational spaces: a monograph. [O.T. Baryshpolets, O.L. Voznesenskaya, O.E. Golubeva, G.V. Mironenko, L.A. Naidenova, N.O. Obukhova N.I. Cherepovska]; for science. ed. L.A. Naidenova, N.I. Cherepovskaya; National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Institute of Social and Political Psychology. K.: Millennium, 2014. 348 p.
10. Naidenova L.A. (2012). Reflexive psychology of territorial communities. K. : Millennium, 2012. 280 p.
11. Onishchenko O.S., Gorovy V.M., Popyk V.I. (2013). Social networks as a factor in the development of civil society: [monograph]. NAS of Ukraine, Nat. b-ka of Ukraine named after V.I. Vernadsky. K., 2013. 220 p.
12. Petrunko O.V. (2010). Children and the media: socialization in an aggressive media environment. Poltava : Ukrpromtorgservice LLC, 2010. 480 p.
13. Petrunko O.V. (2013). Youth and innovative technologies: prospects and risks of interaction: Methodical manual. Kirovograd : Imex-LTD, 2013. 84 p.
14. Petrunko O.V. Socialization in the media environment: the urgency of the problem. Access mode: <http://ap.uu.edu.ua/article/260>
15. Posokhova V.V. (2012). Review of communication practices on the Internet. Scientific studies in social and political psychology. Vip. 31 (34). K., 2012. S. 93–102.
16. Semenov N. (2011). All about social networks. Influence on the person. The problem of social networks [Electronic resource]. 2011. Mode of access to the resource: <http://secl.com.ua/article-vse-o-socialnyh-setjah-vlijanije-na-cheloveka.html>
17. Sergodeev V. A. (2014). Communicative practices in online networks [Electronic resource]. 2014. Access mode: <http://cyberleninka.ru/article/n/kommunikativnye-praktiki-v-setevyih-internet-soobshchestvah>
18. Tytarenko T. M. (2012). Personal practices of constructing life: change of focus. Pedagogical and psychological science in Ukraine: coll. scientific works: in 5 volumes. Vol. 2: Psychology, age physiology and defectology. K. : Pedagogical thought, 2012. S. 175–186.
19. Toffler E. (2004). The third wave. [trans. in Russian: A. Mirer, I. Moskvina-Tarkhanova, V. Kulagina-Yartseva, L. Burmistrova, K. Burmistrov, E. Komarova, A. Mikisha, E. Rudneva, N. Khmelik]. M., 2004. 784 p.
20. Faturova V. M. (2004). Internet environment as a factor in the psychological development of communicative potential of the individual: dis. ... Cand. Psychol. Science. K., 2004. 212 p.
21. Shakhmartova O. M. (2011). Psychological aspects of communication in social networks of virtual reality. Izvestiya PGPU im. V.G. Belinsky. 2011. № 24. Pp. 1002–1008.
22. Varii, M.Y., Leshchynska, O.A., Terletska, Y.M. (2020). Role of organisational culture of the university in formation of psychological readiness of students to assertive behaviour. Journal of Intellectual Disability – Diagnosis and Treatment, 2020, 8(3), pp. 497–504.